

Vastaus kirjalliseen kysymykseen oikeusministerin yhteydenpidosta Terveiden ja hyvinvoinnin laitokseen

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Jukka Mäkynen /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 142/2021 vp:

Mikä oli se päivämäärä, jolloin oikeusministeri Henriksson sai tiedon Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselta siitä, että eristyksessä olevien kotiaänestyksen järjestämiseen ei ollut minkäänlaisia mahdollisuuksia, ja onko tästä yhteydenpidosta asiakirjoja saatavilla; mikäli yhteydenpidosta on asiakirjoja saatavilla, vaadin saada ne tämän kirjallisen kysymyksen vastaukseen liitteeksi,

jos oikeusministeri sai tiedon edellä mainitusta asiasta kyselytunnin vastauksensa mukaan helmikuun 2021 alkupuolella, miksi tietoa ei ole kirjattu 12.2.2021 ministeri Henrikssonin vastaukseen kirjalliseen kysymykseeni kuntavaalien terveysturvallisuudesta koronaepidemian aikana ja

minkä takia oikeusministeri ei kertonut kotiaänestykseen liittyvistä ongelmista julkisuuteen heti, kun sai tiedon niistä THL:ltä?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Vaaleista ja äänioikeudesta säädetään perustuslain 14 §:ssä. Perustuslain 14 §:n 3 momentin mukaan ”Jokaisella Suomen kansalaisella ja maassa vakinaisesti asuvalla ulkomaalaisella, joka on täyttänyt kahdeksantoista vuotta, on oikeus äänestää kunnallisvaaleissa ja kunnallisessa kansanäänestyksessä sen mukaan kuin lailla säädetään.”

Eristämisestä säädetään tartuntatautilaissa. TTL 63 §:n mukaan ”Kunnan tai sairaanhoitopiirin kuntayhtymän virkasuhteinen tartuntataudeista vastaava lääkäri voi päättää yleisvaaralliseen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäiltyyn tartuntatautiin sairastuneen tai sairastuneeksi perustellusti epäillyn henkilön eristämisestä enintään kahden kuukauden ajaksi, jos taudin leviämisen vaara on ilmeinen ja jos taudin leviämistä ei voida estää muilla toimenpiteillä.” Merkitystä voi antaa myös TTL 68 §:lle, jonka 1 momentissa säädetyn mukaan ”Karanteeni ja eristäminen on toteutettava siten, että henkilön oikeuksia ei tarpeettomasti rajoiteta.” Mainitun momentin perusteluiden ja sääntely-yhteyden perusteella siinä on ajateltu erityisesti muun muassa oikeutta pitää puhelimella yhteyttä läheisiin ja niin edelleen. Eristäminen rajoittaa monella tavalla henkilön perusoikeuksia.

Tartuntatautilain säännökset ja THL:n ohjeet lähtevät siitä, että eristykseen määrätty ei saa poistua kotoaan eikä hän saa tavata muita ihmisiä. THL:n arvion mukaan eristyksessä olevan äänioikeutetun kotiaänestyksen järjestäminen aiheuttaisi tartuntavaaran kotiaänestyksen toteuttavalle vaalitoimitsijalle. Tästä näkökulmasta eristyksessä olevan kotiaänestysmahdollisuutta ei THL:n mukaan voida toteuttaa tartuntatautilain 63 ja 68 §:t huomioon ottaen. Sen sijaan THL on arvioinut, että asianmukaisia suojatoimia noudattamalla kotiaänestyksen toteuttaminen karanteenissa oleville ei aiheuta vastaavanlaista tartuntariskiä. Eristyksessä olevan riski tartuttaa on THL:n mukaan monikymmenkertainen karanteenissa olevaan verrattuna.

Oikeusministeriö on selvittänyt yhdessä THL:n kanssa laajasti kaikkia käytettävissä olevia keinoja järjestää äänestysmahdollisuus kotieristykseen määrättyille. Siihen ei vielä ole onnistuttu löytämään ratkaisua. Tilanne eristykseen määrättyjen äänestämisen osalta on vahvistettu 10.2. oikeusministeriön ja THL:n antamissa kunnille toimitetuissa ohjeissa, jotka ovat löydettävissä vaalit.fi-sivustolta. Ohjeistuksesta on 19.2. parlamentaarisen vaalityöryhmän kokouksessa informoitu myös puoluesihteereitä. Selvitystyötä kotieristykseen määrättyjen äänestysmahdollisuudesta on tämänkin jälkeen jatkettu. Olen myös helmikuun puolivälistä lähtien useaan otteeseen peräänkuuluttanut julkisuudessa luovia ratkaisuja eristyksissä olevien äänestämiseen.

Eristykseen määrättyjen äänestysmahdollisuuksien turvaamiseksi on pohdittu kotiaänestyksen rinnalla myös muita äänestystapoja. Kirjeäänestyksen laajempaa käyttöönottoa on aiheellista selvittää erityisesti pidemmän aikavälin hankkeena.

Nettiäänestämisen turvin eristykseen määrättyt voisivat periaatteessa äänestää terveysturvallisesti. Tällaista järjestelmää, joka mahdollistaisi nettiäänestämisen, ei Suomessa tällä hetkellä ole käytössä, ja sen kehittäminen kestäisi vuosia. Lisäksi tietoturva-asiantuntijat eivät ole suositelleet nettiäänestysjärjestelmän käyttöönottoa tietoturvariskeistä johtuen.

Oikeusministeriö on pyytänyt 19.2. asiantuntijalausuntoja neljältä valtiosääntö- ja hallinto-oikeuden asiantuntijalta koskien erityisesti eristettyjen asemaa suhteessa mahdollisuuteen käyttää äänioikeutta sekä tähän mahdollisesti liittyvää riskiä vaalien uusimisesta. Esimerkiksi ministeri Lauri Tarasti toi lausunnossaan esiin, ettei näe perustuslaillista ongelmaa siinä, että eristyksessä olevat äänioikeutetut eivät voisi tosiasiallisesti käyttää äänioikeuttaan. Mutta toki on käytettävissä olevin keinoin pyrittävä välttämään perusoikeuden tosiasiallisen käytön estymistä. Oikeusministeriö pyysi maaliskuun alussa kirjallista lausuntoa myös oikeuskansleri Tuomas Pöystiltä. Lausunnot ovat löydettävissä oikeusministeriön 6.3. tiedotteen liitteinä.

Vuoden 2021 kuntavaalien siirtämistä koskeva hallituksen esitys HE 33/2021 vp on annettu eduskunnalle 12.3.2021 ja lakimuutos kuntavaalien siirtämisestä on tullut voimaan 29.3.2021. Kesäkuun kuntavaaleissa kotimaan ennakoäänestysaika kestää yhteensä 14 päivää eli viikon normaalia pidempään. Tämä mahdollistaa eristykseen ja karanteeniin määrättyjen äänestämisen nykyistä paremmin.

Helsingissä 6.4.2021

oikeusministeri Anna-Maja Henriksson